

# فهرست

مقدمه-----۴

## کلیات

تاریخچه-----۵

ویژگی های جمهوری اسلامی ایران-----۶

سیر تحول جنگ ها-----۷

ویژگی های دفاع موثر در جنگ های نسل چهارم-----۱۱

## مبانی نظری دفاع غیر عامل

مبانی نظری دفاع غیر عامل-----۱۳

اهداف دفاع غیر عامل-----۱۴

اهمیت دفاع غیر عامل-----۱۷

اصول دفاع غیر عامل-----۳۲

منابع-----۴۰

# مقدمه

پدافند غیر عامل با مفهوم کلی دفاع در برابر تهاجم، بدون استفاده از سلاح و درگیر شدن مستقیم، سابقه ای بس طولانی در تاریخ بشری به قدمت خلقت انسان دارد.

شکل گیری تمدن های اولیه در جهان، همواره با وقوع جنگ همراه بوده است، انسان ها از طریق پناه گرفتن در غار ها و ساخت جوشن و سپر و ایجاد برج و بارو و قلاع محکم و مرتفع و حفر خندق جهت حفظ جان و تامین گروهی با هدف پیشگیری از حملات غافلگیرانه دشمن اقدام نموده اند.

انجام اقدامات دفاع غیر عامل در جنگ های امروزی در جهت مقابله با تهاجمات دشمن و تقلیل خسارات ناشی از حملات زمینی، هوایی و دریایی مهاجم، موضوعی بنیادی است که وسعت و گستره آن تمامی زیرساخت های کلیدی، مراکز حیاتی، حساس و مهم نظامی و غیر نظامی کشور نظیر: پالایشگاه ها، نیروگاه ها، بنادر، فرودگاه ها، مجتمع های بزرگ صنعتی، قرارگاه ها و مراکز عمده فرماندهی نظامی و هدایت و تصمیم گیری های سیاسی، مراکز اصلی مخابراتی و ارتباطی، پل های استراتژیک، صنایع نظامی، پایگاه های هوایی، سایت های موشکی، مراکز و ایستگاه های رادیویی، تلویزیونی، انبار های عمده مواد غذایی و دارویی، مراکز جمعیتی و قرارگاه های تاکتیکی، مقر های عمده آمادی و پشتیبانی و ... را دربر می گیرد.

کشور مهاجم جهت درهم شکستن اراده ملت و توان سیاسی، اقتصادی و نظامی کشور مورد تهاجم با اتخاذ استراتژی انهدام مرکز ثقل، توجه خود را صرف بمباران و انهدام مراکز حیاتی، حساس و مهم می نماید.

جنگ ها با پیشرفت فناوری و به کارگیری تسلیحات مدرن و هوشمند، ماهیت پیچیده و مخرب تری به خود گرفته اند و هر روزه در گوشه ای از جهان شاهد کشتار انبوه مردم و تخریب و انهدام منابع، سرمایه ها و زیرساخت های ملی آن ها در اثر بمباران ها و انبوه آتش ویرانگر دشمنان بوده و این روند متوقف نشده و ادامه خواهد یافت.

امروزه کشور های که طعم خرابی و خسارات ناشی از جنگ را چشیده اند، جهت حفظ سرمایه های ملی و منابع حیاتی خود توجه خاص و ویژه ای به دفاع غیر عامل نموده و در راهبرد دفاعی خود جایگاه والایی برای آن قائل شده اند.

# کلیات-تاریخچه

موضوع پدافند غیرعامل در جهان از قدمتی به اندازه تاریخ زندگی انسان برخوردار است.

انسان های اولیه برای در امان ماندن از تهاجم حیوانات وحشی و دیگر دشمنان خود و همچنین برای کاستن از نگرای های خود به غارها، بالای درختان و دیگر مامن های طبیعی پناه می بردند.

با شکل گیری تمدن های اولیه در جهان که با وقوع پدافند غیرعامل جنگ همراه بود، انسان ها اصول پدافند غیرعامل را به صورت جوشن و سپر برای حفاظت انفرادی و برج و بارو و قلاع محکم و مرتفع را برای تامین امنیت گروهی به صورت گسترده ای رواج دادند.

وجود خندق در اطراف شهرها و ایجاد دروازه های مستحکم برای پیشگیری از حملات غافلگیرانه دشمن در تمام نقاط جهان امری رایج بود.

موضوع پدافند غیرعامل تنها زاینده عقل انسان نبوده و خداوند بزرگ در آیه ۸۰ از سوره مبارکه انبیاء می فرماید:

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

«و ما به او (حضرت داوود علیه السلام) ساخت زره را تعلیم نمودیم تا شما را از آسیب جنگ در امان بدارد پس آیا از شکر گریزانید؟»

در جریان هجرت پیامبر نیز خداوند با استفاده از شگردهای اختفاء و فریب که از اصول پدافند غیرعامل است مانع از دسترسی کفار قریش به ایشان گردید.

استفاده از عوارض طبیعی برای جلوگیری از دسترسی دشمن نیز یکی از اصول پدافند غیرعامل است. حضرت امیالمومنین در نهج البلاغه می فرمایند:

«آنگاه که در میدان جنگ در مقابل دشمن قرار گرفتید می باید قرارگاه شما در دامنه کوه ها و تپه ها و یا در کنار رودها باشد تا پوشش و حفاظ شما گردد و شما را از دشمن نگهبانی کند»

در صدر اسلام نیز با تکیه بر این اصول، غزوه احد با اتکا بر ارتفاعات و گماشتن نگهبانان در نقاط نفوذ و غزوه خندق با کندن گودال پیرامون مدینه طرح ریزی شد.

در خلال جنگ های ناحیه ای و پس از جنگ جهانی اول آسیب های ناشی از جنگ و تخریب شهرها و کارخانه ها به موضوع پدافند غیرعامل اهمیت ویژه ای داد.

# کلیات-ویژگی های جمهوری اسلامی ایران

جمهوری اسلامی ایران بنا به دلایل زیر همواره مورد تهدید مزمن و پایدار آمریکا و هم پیمانان استراتژیک آن قرار دارد:

● از دیدگاه ایدئولوژی و اتکاء و پایبندی نظام مقدس جمهوری

اسلامی ایران به اسلام ناب محمدی و مبانی آن

● از دیدگاه ژئوپلتیک و جغرافیای سیاسی

● از دیدگاه اقتصادی و بهره مندی از منابع عظیم نفت و گاز

● از دیدگاه فناورانه و ورود جمهوری اسلامی ایران به عرصه

های فناوری های نوین همچون بحث غنی سازی اورانیوم

# کلیات-سیر تحول جنگ ها

جنگ ها چه به صورت خواسته یا ناخواسته و تحمیلی با زندگی حیات جوامع بشری آمیخته شده است و در بسیاری از موارد به نظر می رسد که هیچ راه گریزی از آن وجود ندارد. بشریت در طول تاریخ ۵۰۰۰ ساله تمدن بشری در روی کره زمین حدود ۱۴۰۰۰ جنگ را شاهد بوده و در طی این جنگ ها بیش از ۴ میلیارد انسان جان باختند.

در طول تاریخ چند هزار ساله بشری صرفاً ۲۶۸ سال بدون جنگ و مناقشه بوده است و تنها در طی ۴۵ سال یعنی طی سال های ۱۹۹۰-۱۹۴۵ در روی کره زمین فقط ۳ هفته بدون جنگ بوده و جالب اینکه اکثر جنگ ها در کشور های جهان سوم به وقوع پیوسته است.

در قرن بیستم بیش از ۲۲۰ جنگ به وقوع پیوسته و میلیون ها نفر تلفات انسانی داشته است. در طول این سال ها همگام و هماهنگ با رشد و پیشرفت فناوریانه قدر مسلم روش ها، قواعد و اصول جنگ با توجه به امکانات و توانمندی ها و دانش آن جامعه دچار تغییر و تحول اساسی گردیده است.

تحولات تاریخی جنگ ها:

## ■ جنگ های نسل اول:

شامل جنگ های دوره تاریخی از پیدایش بشر تا اختراع سلاح های گرم و متکی بر سلاح های سرد می شود.

## ■ جنگ های نسل دوم:

شامل جنگ های دوره تاریخی اختراع و به کارگیری سلاح های گرم تا زمان ورود ماشین به عرصه نبرد می گردد.

## ■ جنگ های نسل سوم:

جنگ های نسل سوم یا جنگ های مکانیزه با اختراع و به کارگیری ماشین های جنگی و توسعه عرصه نبرد به هوا و زیر دریا روع و تا دوره معاصر ادامه داشت. تهاجم ارتش بعثی عراق و دوره هشت ساله دفاع مقدس یکی از مهمترین تجارب جنگی بشر در این دوره می باشد.

## مشخصه های جنگ های نسل سوم:

(۱) تاکید بر جنگ سخت (حجم انبوه و گسترده درگیری های فیزیکی بین طرفین)

(۲) اصرار بر کسب برتری های تاکتیکی

(۳) تاکید بر انهدام واحد ها و یگان های دفاعی

(۴) به کارگیری حجم انبوه مهمات و سلاح های معمولی و غیر دقیق

(۵) تکیه بسیار زیاد بر نبرد زمینی و محدودیت در هوا و عدم بهره مندی فضا در نبرد

(۶) تکیه بر حجم انبوه نیروی انسانی